

NOYMA

ΣΦΡΙΜΕΡΙΔΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΧΡΥΝΟΣ Ε. | ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 25 του Τριγυντού Ιουνίου | ΓΡΑΦΕΙΑ: Δρόμος Οικονομίου αριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 238

Μή ζητᾶς σιά λατινικά πώς θὰ μιλήσεις καλά γερμανικά. Ρώτα τη μάντα στὸ σπίτι, τὰ παιδιά στοὺς δρόμους, τὸν ἀτλοῖκὸν ἄνθρωπο στὸ παζάρι. Κοίταξέ τους στὸ στόμα πῶς μιλοῦν κ' ἔτσι γράφε.

ΛΟΥΘΙΡΟΣ

'Ο καλός γραφιᾶς λέει καιρούργια πράματα μὲ συνηθισμένες λέξεις.

SCHOOPENAUER

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΨΥΧΑΡΗΣ. "Η Αξιωστὴ Δύολη (συνέγεια).
ΕΡΜΟΝΑΣ. Κριτικὴ ἀναποδίτες.—Ο Δωδεκάλογος τοῦ Γύρτου.

ΛΑΒΑΣΑΝΓΑ. Περιψύθις τῆς Μανταγκασκάρης. Τὸ ποτάμι τῆς ευφορίας.

ΕΩΜΕΡΙΤΗΣ. Ο Δάσκαλος τοῦ γωνίου.
ΠΟΙΗΜ. ΤΑ. Κ. Παλαγᾶς, Δέκας Ἀρχαντίτης, Μπάρων (μετάφραση Σ. Πασχαλίνη). Ρήγας Γρόλφης.

ΠΑΡΑΡΑΦΑΚΙΑ — Ο.ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΛΟΜΟ.

ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΟΔΙΕΣ

Ο ΔΩΔΕΚΑΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΓΥΦΤΟΥ — Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

Μερικὰ ἔργα δὲν κρίνουνται. Μᾶς κρίνουν καὶ να. "Ἐρχονται σὲν καινούριος αὐτότελος κόσμος, σὲν υπερβοριος λόγος ποὺ μᾶς ἀδράγει καὶ μᾶς ἀλλάζει καὶ μᾶς ξανπλάθει. Χωρίζουν τὸ χτὲς ἀπὸ τὸ αὔριο σὲν τὸ γηρυόπετρο ναὶ ποὺ στημένος σ' ἀκρωτήρι δεσπόζει διαχωρίζοντας δύο ἀντίκμαχες θάλασσες. Γεννιοῦνται ἀπὸ τὰ περασμένα, μὲ γεννιοῦνται ἀντίνομα καὶ τὰ σφραγίζουν τὰ περασμένα μέσα στὸν τάφο τους καὶ σύγκαιρα γίνονται ἡ μάννη καὶ τὸ θέμελο κ' ἡ ὁδηγύτρα τέλλα τῆς μεγάλης ἀλλαγῆς. Συμβαζοῦνται μέσα τους καὶ ὄργανώνουν γύρω τους τὴ διαλεχτὴ ζωὴ ποὺ γύρευε κάποιαν ἀρχὴ καὶ κάποιο κυβερνήτη καὶ ποὺ δὲν ἔβρισκε καὶ δὲν ἔτερε ποὺ νὰ βρῇ. Τέτοια ἔργα κάνουν τοὺς καιρούς. Κ' εἰ ἀνθρώποι λένε πώς φίρουνε καινούριες ἀλλαγῆς. Καλύτερα στέκει νὰ λέμε πώς θεμελιώνουν μὲ καινούρια συνείδηση.

"Ο Ελληνισμὸς δὲν εἶχε καθίξια δική του συνείδηση τώρα καὶ τρεῖς χιλιάδες χρόνια. Κι αὐτὸ—δο το κι ἀ φύνεται υπερβολικό κι ἀξέτρωτο — είναι δμῶς θαρρῶς ἰστορικὴ ἀλήθεια. Κ' ίπειδη βροτίζω ζεια ίσια πάνω σ' αὐτή μου τὴ γνώμη τὴν ξέγωρη ἀξία τοῦ Δωδεκάλογου νομίζω πώς δὲν είναι παράταρο νὰ σταθοῦμε καὶ νὰ ξετάσουμε τὴν ἀκρίβεια τῆς τέτοιας μου ἀντίληψης.

Στὰ χρόνια τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου καὶ μάλιστα πρωτότερα στὴν ἐποχὴ τοῦ Αἴγαιου πολιτισμοῦ εἰ Δανζοὶ κ' εἰ Κνωσσαῖοι δική τους εἶχαν θνητή

καὶ κοινωνικὴ συνείδηση. Σκεδίν καθόροι ἀκόμη "Αριοὶ ζούστανε καταχτητάδες καὶ γτίζανε σὰ δράκος. Ἀριστοχράτες μεγχλόρρονος γνώριζεν τὴν τέχνην νὰ κυβερνοῦνται τοὺς λαοὺς κ' εἶχαν τὴ δύναμην νὰ είναι ἀνώτεροι ἀπὸ καθὲ στένη δικαιοσύνη κ' ἥθική. "Αρις κακουργούσανε τρομάζαν καὶ τοὺς θεοὺς ἀκόμα. Μὲ ξέρανε νὰ σέβουνται τὴν ἀτομικὴ τιμὴ — αἰστηροὶ πολύτιμο ποὺ ουτερρχει χρήσης γιὰ νὰ ξανχαγεννηθῇ μὲ τὸ μετοχρονιατικὸ ιπποτισμὸ — καὶ τὰ οίκογενεικά τους ἔθιμα εἶχαν πατριαρχικὴ σοβαροτύη. Η γυναικα εἶταν δέσποινα τοῦ σπιτιοῦ της καὶ στεκόταν σὲ πολὺ φυλότερη θέση ἀπὸ τὴ γυναικα τῆς κλασικῆς ἐποχῆς. Στὰ κάστρα τους ζούστε κ' ἡ τέχνη — ἡ ἱπικὴ μοῦσα τοῦ ἀσιδοῦ, ἡ ἀντρίκεια μαστορικὴ τοῦ σκαλιστῆ ποὺ λαμπροστολίζει τὰ κροντήρια καὶ τ' ἀρχιτοβόλα τ' ἀριστα. Μὲ παρὰ πανω ἀπ' διλαγορίζει μέσα στὰ σηματικὰ κράτη καὶ τὸν αιγυφτιακὸ πολιτισμὸ τῆς ἐποχῆς τους μὲ τὴν ἀκαταμάχητη περηφράνεια τῆς φυλῆς τους καὶ τὴν ὄργανικὴ τους πειθαρχία. Κ' ἔτσι ὁ κόσμος κύτος — ποὺ τόνες ξανθρίσκουμε σήμερα στὶς Μυκήνες, στὸ Βαρφὶ καὶ στὴν Κνωσσό — εἶχε μιὰ συνείδηση καὶ ζούσε μὲ μιὰ παράδοση. Ἀπὸ καὶ γεννήθηκε ὁ Τρωϊκὸς ὁ πόλεμος κι ἀπὸ καὶ μᾶς ἦρθε ἡ Ἰλιάδα.

Καὶ δὲν τηνε νομίζω τὴν Ἰλιάδην δημοτικὸ τραγούδι. Μερικοὶ θένε νὰ ποῦν — καὶ θαρρῶ πῶς δὲν εἶχον ἀδίκο — πῶς είναι συνείδητὸ ἔργο πολιτισμοῦ ποὺ εἶχε φτάσει κ' ἵσως ξεπεράσει τὴν ἀκμὴ του. Λέω ξεπεράσει γιατὶ δύο κι ἡ βλέπουμε στὴν Ἰλιάδα τὴν εἰκόνα μιᾶς πλέοντος φυλετικῆς κ' ἥθικῆς συνείδησης, δμῶς βλέπουμε κι διλαγορίζει μερικὲς σημαδίες ποὺ προδίνουνται κάποια επιρροὴ ἀστικὴ καὶ ποὺ προδίνει τὸν ξεπεσμό.

Τῆς ἡρωϊκῆς ζωῆς ἡ ἀριανὴ ἐνότητα σπάστηκε ἀρκετὰ γρήγορα. Οἱ ντόπιοι λαοὶ τῆς Ἑλλάδας ποὺ τοὺς σκέπασε ἡ ἰστορία μὲ τὴ γενικὴ ὄνομασία Πελασγοὶ καὶ ποὺ εἶγανε Κέλτες, Σλάβοι κ' ἵσως καὶ κιτρινοὶ Φίννες, κ' οἱ Σημίτες ποὺ πλημμύριζαν τότε — καθὼς καὶ σήμερα — τὴν Αιττῷ θάλασσα ξωχειράσσανε μὲ τὸν καιρὸ τοὺς κυριάρχους Δανχοὺς κι ἀνακατευτήσανε σιγὰ σιγὰ μαζὶ τους. "Ετοι γχλασε ἡ δωρικὴ δίναρη τῆς φυλῆς κι ἀριστεῖ νὰ κομματιάζεται ὁ γαρχαρτήρας της καὶ νὰ ξεπέφτῃ.

Σημιτικὲς ίδιες ἀπολυταρχικῆς δημοκρατίας ξεπιπλώτανε τὰ πολιτικὰ ἔθη καὶ μολέψανε τὴν ίδεατὴ Πολιτεία τοῦ Πλάτωνα. Η δημαρχία στὴ μαστορικὴ Ἀθήνα ἐστοπεῖ τὸ τυχαννικὸ εἰδώλο τῆς ἀποκλειστικῆς πατριόδχες καὶ θυσιάζοντας ἀπὸ τὴ μερικὴ τὴν ἀτομικὴ λευτερία τοῦ πολίτη κυνήγησε ἀπὸ τὴν ἀλληλὴ ληπτότητα καὶ νὰ ξαφνίσῃ τὶς ἄλλες Ἑλληνικὲς πολιτεῖες. Τὶς πανάρχαιες ἀριστεῖες τῆς ξετοπίζανε οἱ βρωμέρες θεότητες τῆς Συρίας τοιμάζοντας ἔτσι τὸ δρόμο γιὰ τὴν ουτατη

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Δ.Π.ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

στριτικὴ θύρα — τὴν χριστιανικὴ θρησκεία. Κι δρῶς τὸ θάμπτος, τὸ ἀττικὸ μᾶς ἔχει μαγειρένους ἀκόμα στεμέρα κι οποιος λέει: "Αθήνα ἐννοεῖ τὴν ὄντες ευτή τελείστητα μις: Ζωῆς ρυθμικής. Μπορεῖ αὐτὸν νὰ στέκη σωτὸ γιὰ τοὺς τεγνίτες καὶ τοὺς ἰδεολόγους, μπορεῖ νὰ φένηκε ἡ 'Αθήνα πολὺ ἔξια στὰ γράμματα καὶ σὲ κάθε τέχνη, δμῶς ἀδύνατο μοῦ είναι νὰ θυμάζω τέτοια χώρα οὐλέψυχα γιατί πάντα τὸ βέλτιον πῶς δὲν είγε — οὐτε καὶ καριάν ἀλλη Ἑλληνικὴ χώρα δύνεις: ἀπὸ τὸν 'Ολυμπο — θυμητὴ συνείδηση. Περιττὸ μοῦ φανεται: ν' ἀναδίψω τὴν ἴστορια της. 'Ο Παρθενώνας είναι τὸ μεγαλὸ δεῖγμα τῆς φυτείας της. Γιατὶ δὲ Παρθενώνας δύστατος κι άθανατος κι ἀν είναι είναι να δές ποὺ γιατί μετατηρεῖ μὲ γενήματα κλεμένα ἀπὸ 'Ελληνες, μὲ τὶς ἀτυπίες πολιτικῆς ποὺ κατέστρεψε τὴν 'Ελλάδα. Καὶ τὸ κόρια βαράνει πάνω μας ἀξεπλέρωτο ἀκόμα.

Μὲ τὸ εἶχανε στὸ αἷμα τους. Άλια νοθεύει πιά, αλια ποὺ θέρευε τὸ στενοκέραλο ἔγωσιμὸ καὶ τὴν ἀνόητη ἰδιοτελεία. Καὶ γι' αὐτὸν η κοινωνικὴ ξεχαρβάλωνται καὶ ξαπλώνεται καθὲ μέρα πιὸ πυκνὴ ἡ μούχλη τῆς σάπιας 'Αστις Ι'. αὐτὸν καὶ στὴ φιλοσογία τὴν κλασικὴ — τὴν πιὸ καθάρια δόξα τῆς 'Αθήνας — δὲ βρίσκει κανεὶς τὴν ἀντιφεγγικὴ μέση φυλότερης ἀκέριας συνείδησης. δὲν ἔντικρύζει κανεὶς τὸ θεῖο καὶ νέοντας ἔγωσιμὸ ποὺ κανεὶς τοὺς ἡρώους καὶ στυλώνει τὰ φυγατικὰ θύμη. Κόσμους ίδιαντος κυνηγούσανε οἱ φιλόσοφοι κι ἔμορρες σορπτεῖες. 'Η τραγικὴ Μεσημβρίας ἐποχῆς — δμῶς ειλαβά τοῦ Δάριου καὶ τὶς ἀστικῆς Μυθολογίας παραδίνει τὸ συγχώτερο σὲ φυτορισμοὺς τὶς 'Αγριας καὶ ξεφωντὰς γιὰ τὴς Μελίρχες τὶς καταντίτες. Κ' ἔτσι παντεῖ. "Ομορφα, σόλομορφα τὰ κομάτια, μὲ ποιητικὰ ἔνας ἔργο, μὲ φυγή, ἔνας ἀνθρωπος ποὺ νὰ κλείνη μέσα του θλόκληρη τὴν 'Ελλάδα.

Μιὲς στιγμὴ νομίζει κανεὶς πῶς οἱ Μακεδόνες θὰ σωσουν τὸν 'Ελληνισμό. Οἱ 'Αθηναῖοι τοὺς εἶχανε γιὰ βάρβαρους μὲ ἡ θυμητὴ τοὺς ἀγράριδες σήμαινε πῶς εἴτανε σκόπια ποὺ πιὸ καθαροὶ. 'Ελληνες ἀπὸ τοὺς Γραικούλους τῆς Στοάς. 'Ο 'Αλεξαντρος δμῶς ἀργαγεννήθηκε. 'Η 'Αστια εἶχε κιλαῖς μουλιάσσει τὴν 'Ἑλλάδα κ' ἔκει ποὺ φάνευνταν πῶς οἱ Μακεδόνες κατατούσανε τὴν 'Αστια δμῶς ἀλθίθεια, ξετελείωνταν νατ συμπληγώνει τὴν ίλην τοῦ πολιτισμοῦ ποὺ κατέβηκε ἀπὸ τὴ Βαβυλώνα, τὰ 'Ιεροσόλυμα καὶ τὶς Θήβες. Γι' αὐτὸν καὶ τόσο γλύκορα σύστηκε ἡ διαβατικὴ δόξα τῆς Μακεδονίας.

Περιττὸ νὰ ξετάσουμε τ' 'Αλεξαντρινά, τὰ Ρωμαϊκά, τὰ Βυζαντινὰ χρόνια. "Οσο πήγκωνε κι αγάπτικες ἡ ἀνακατωσύρα καὶ χειροτέρευε τὸ ξέφεισμα κ' ἡ φυλετικὴ σκηνὴ. 'Η 'Αλεξαντρεια εἶχε μένο

γραμματικών εκδηλωτική συνείδηση, ή Γάρμη και Βερντική, το Βιζαντιο θεολογική.

Η Κρήτη κάτι δοκίμασε νά πή στέν καιρό του Ερωτόρχειο και της Έρωφίλης. Μά είτανε νωρίς άκρως. Η κλέφτικη ποίηση δὲ βγῆκε από τα στενά δρια του δημοτικού τραγουδιού. Πρώτος δ Σωδαρμός άγνάντιψε την καινούρια Ελληνική συνείδηση Μ' από μακριά, πολὺ μακριά. Είταν δραμα, σνειρού ακόμα και θά πίθανε βασανισμένος από την πίκα πάς ή Γαμιούνη δὲν είταν άκρως έτοιμη νά καταλαβῇ άλλητη την ένοντα της Ελλαδας και νά την άλλητη. Γιατί τυχαίνει μὲ μῆς σύμερξ δ, τι και μὲ τους Γερμανούς στη γεύνια του Goetle. Η φιλολογική συνείδηση μορφώνεται πριν από την ιθυνή και την κοινωνική κι άντις νά ξαπλώνεται σάν άντ. Θωριά τους βρίσκεται πώς κελνη της οδηγηζ και τις μάντενει.

Και νά δ Δωδεκαλογος του Γέρτου. Είναι δ νομοθέτης δωδεκαλογος της Ρομιοσίνης, το βιβλίο που το περιένει τόσα και τόσα γρόνια γιά νά διαβασῃ μέσα την ψυχή της. Η Ελληνική φιλη έ, εις σήμερα τη δική της συνείδηση — δὲν δηλούσται πρώτα πρώματα τουλάχιστο στέν κίνησι την ποιητικό. Είδε από πού ήρθε και ζέρει πού πηγαίνει. Ξεκαθάρισε τα περισσέντα, ένοιωσε γύρω της πιο απλέγωρα τὸν άγέρχ και λέει νά πλατη μιά καινούρια ανθρώπινη — μά πάντα ιστορικά Ελληνική — μορφή.

Αίγα είναι τη βελτίν πού σταθήκανε νά έχουν τέτοιαν άξια. Δὲ μοῦ φαίνεται παράτολμο ία θυμη θῶ τὰ άνόρχα του Dante και του Shakespeare. Οι μεγάλοι κείνοι κανναν μὲ τὸ έπος και μὲ τὸ δράμα δ, τι θά κάνη δ Ηλλαρχς μὲ τη λυρική ποίηση στην Ελλαδα. Η μορφή δὲ σημαίνει. "Εγεις λόγιος Ιστορικούς, ίσως και φιλετικούς. "Επειτα κι δ Δωδεκαλογος απλώνεται κάποτε μ' ἐνη μεγάλο φύστρα θηικό, ιδιαίτερο κι αύτό γιά την υπονομετική του άπλοτυτα. Κ' ετοι δ Ηλλαρχς πάνω από τὸ πέραρχα τριάντα αιώνων άκαριμπησε τὸ γέρος του στέν άρο του τυφλού τραγουδιστή της Ιανίας.

Θά βρεθῇ μιά μέρα ή έξαιρετική κι ασύγκριτη σημασία του Δωδεκαλογου. Σύμερα λίγοι θά προσέξουν. Δὲν είμαστε θρησκάτη λευτερώμενοι γιά νά την παραδεχτεῖμε και νά την ένεργήσουμε. "Άργυτερα — κ' θλιπέω νά έθη αύτό τὸ άργυτερα — σάν άργυτουμ η γητίσουμε τὸ δικό μας πολιτισμό θά γυρίψεις από τὸ Δωδεκαλογο της ίσωτερικές έννοιες και της μεγάλες γραμμές της ψυχής μας. "Εκει θά βρούμε και τὸ δωρικό παραμύθι πού μᾶς λέει πώς πρέπει νά γεννήσουμε και ν' άνθριψίμε "Άδακρυτους κι Αγιλαστες γιά νά γίνουμε έννοιας — και μ' αύτό άνθρωποι.

*

Δέ μοῦ έρχεται νά καταπιαστῷ ψιλόλογη άναλυτη του Δωδεκαλογου. Τὰ έργα πού θαμάζω θέλω νά μὲ συγκινούν διάλιηρα και δὲ μ' ζέστει νά κομάτικω τὸν ένθεσιασμό μου μὲ κοντόθλεπες κριτικές κι αδιάκριτες ανατολιές. Δὲν ζέρω στέν κότρο θέλωρ άρχιστερο από γυμνό καλοκορένο, βαθύοργάματο βιουνό. Μά γρειαζεται νά τὸ βιέπεις από μά κρος.

"Ως τέσσα πρέπει νά δείξω πώς τὸ κατάλαβη τὸ ποίημα και γι' αύτό θά προσπαθίσω νά φνιερώσω τὸ φθιό που συδίνει της κύριες ίδιες του. Ο ίδιος δ Ηλλαρχς φρίνεται νά μᾶς ξηγήτη στέν πρόλογό του πώς γεννήθηκε το βιβλίο και ποιοι στογχατησι τὸ κυβερνούνει. Ειδόντας ψιλόλογική πού θυμίζει μερικούς

εφτος, τύπος της φυλής του διαλεχτός, ζεχωριστές ομέσα στους ζεχωριπούς, έχει βαθιά τὴ συνείδηση οττῆς συντροφικῆς ζωῆς, και δὲν τὰ τεχνικά μὲ τὴ ουσιοτροφιά. Θέλει νά δειλίψῃ σάν τους άλλους, και εδίν τὸ δίνεται. Δοκιμαζει καθε τέχνη, και καθε τέχνη του είναι στενή κι άναποδη. Στενή κι άναποδη κ' ή διγάπη του πού τόσο πλατιά τὴν άνε πρέπει. Τέλος μιά μέρα βρίσκει ἐνα μυστηριώδικο ξειλί, κληρονομιά από κάποιο γέροντα ήρο πεφή την. (Μήπως είτην δ Ζαχατούστρος); Ήλιρνει τὸ ξειλί και μὲ τὸ παλιόμο του βρίσκεται σὰ νέος άνθωπος. Οι άνθρωποι άνατριχιάσκου και θυμώσαν μπιά πολὺ μὲ τὸ βιολί του μὲ τὰ πατιδιά, οι μελ ολέμενοι άνθρωποι, γητεύονται από τὸ βιολί του και ητού φτάνει. Τέτοιο, απάντου κάτου τὸ παραμύθι.

Πατά πάνω προσποθησα νά δείξω γιατί γαθηκε ή Ελληνική συνείδηση θετερα από τὰ ήλικια γρόνια.

Είναι ή μεγαλη ψιλόλογική διερώστια της φυλής μας κοι μοῦ φαίνεται πώς έδικαχρήνω αύτης της καταρας τέν ίσχιο νά πλανίται μέσα στὰ καταβαθμη της ψυχής του Γέρτου πουτη. Και δὲν έχω άκέρα βε έπαισθη, άν δ ιποσταση του Γέρτου εγγίνεται τὴν προσποθησα της ζωῆς μας γιά νά λευτερεύη, από τὸ διαλυτικο τεπιμρό πού την παραδει και την φέρνει στὲ κρήμα ται τη μαρού, ή κι άν είαι γενικότερα τὲ σιλεσ της ζωῆς ποι γά ν' άλλαζη και ν' άνετη πρέπει πρώτα νά σπαση και νά μιονή και νά δεκιμαση άλες της τέχνες κι άλες της μορφές Νομίω πάς κ' εί διδού αύτες ίδιες είναι σὰ θέματα μουσικά πλεγμένες μοζι και ζετυλίγουνται ή μιζ με από τὸν άλιη άλιευ φαρδαίνονταις κι άλλου βρύνενταις τὸ πο ητικό νόμα.

"Όπως κι άν είναι, άμεσως από τὸ έμπα την άπαντούμε τὸν είκόνα της ξεπερνού. Στέν α Έργομόδια άνοιγει τ' άρμα μὲ τὴν περιγραφὴ της έποχης πού ζῇ δ Γέρτου — έκατο γρόνια πρὶν πατέσουν εἰ Τούρ και τὸ Β. ζαντιο. Στέ βαθος ξανοίγεται ή Πόλη — ζη μόνο ζωγραφία της γόρας της άνερευτης μα και ζωγραφία των άνθρωπων. Τι πιό άληνιό από τους στίχους, έκείνους ποι λένε τὸ κούρασμα και τη σαστιγάρα τους;

ηκαί σα νάχασσεν τὸ δεύτερο τους
ηκαί μιζ μ' σέτο σα νάχασσεν
ηλιό λιό και τηγ γυναι
ηλιό λιό και τηγ γράμη,
ηκ' θστερα και κάθε μηνή,
ηκ' θστερα και κάθ' θλιπάσ,
ηπού δὲν κριτεύσαν πίσω τους
ηκαί πού μήτε ξάνοιγεν έμπεδος
ημά πετείδε.

Είγανε ζεχήσει τὴν ιθυνή τους πάραδοση γιατί δὲν άπηργε πιά καρικά κυβερνήτρια φυλή. Και νά οι ναρκωμένοι θεοφεύσιμοι:

η κεί είτερε άσ μπετσεμωμέναι
η κεί θλιωται γενετείη κεί λυτρωμέναι
η κι άπο πλαθια κι άπο τάφεναι
η κεί είτερε σα νά τεξίδεναι
η πετζιά σιτεριφέστοι
η άπο ζάρειτα εεεγγέτη
η σε μάλι άλιη άμιλητη ζωή.
Και νά τὸ προστύχειν της φυλής:

η κ' είτεν δι' ει άφωσιμέναι
η κ' ει έμπεστοις κ' ει άλισθιστοις
η και δι' ει πλάνοι, και δι' ει ξέροι...

Και μ' ένα στίχο συνέψει τὴν Πόλη δ ποιητής:

η Καί κεστέρειε τὸν Τεῦκο νά την πάση.

"Ανέμπορο, δίγως θέλειν κατέντησε από τὴν πολυκάρινη κυβερνη την πούθη τὸ θάνατο και τὴ σκλαβείζ. Ειδόντας ψιλόλογική πού θυμίζει μερικούς

τεράστιους στίχους της Κόλασης του Φλωρεντινού.

Και μέσα στὸ τρικύμιον τοῦ περιβολεύοντο κελνου καιροῦ περνά καβαλλάρης στὴ μούλη του δ κλιφης. Γύρτος :

η εύτε σπίτιο, εύτε κολύβιο, ούτε παντήρια·
η στὸ μεγάλο διερευνάστο της πλάσης
η μά μενάκιψη σκεπή μεν-δ σύλευσ.

Μά νοιώθει τὴν ζεχωριστή του άξια και θλιπέτης άληθεψή. "Εγεις ιστίψι μέσα του και ζέρει τὸν ξαντίλαλο της ψυχής του. "Ομως τὸν κόσμο τὸν άξω λογιάται ν' άφεντιψή Κι άριο πολεμιστής δὲν είναι πώς άλλιστικα περά μὲ τὴ δουλειά; Και γίνεται δουλευτής.

Πρώτα γαλειάς. Δουλεύει τὸ μέταλλο και τὴ φωτιά, σερυοχοπά τὰ δρεπάνια και τ' άλτερια, τὰ σπαθιά και τὰ κουδούνια, τὰ κλειδιά τῶ θησαυρῶν — άλλα τὰ σύνεργα τοῦ άρματολού, τοῦ βοτκού και τοῦ ζευγολάτη.

Μά της τίγυνε τὸ δικιόνιο δὲν τὸν άφνει. Θίλει νά πληση μὲ πάν τεχνήτης. Θίλει μὲ τὴ δική του ζωῆ νά ζιντανάψη τὰ έργα του. Δίλει τὴν άμερρια και περιβρία και περιβλέπει τ' άφρελιμο. Και γι' αὐτὸ δημιουργεῖ.

η τ' άνωφέλειτο, τ' άχεβοστα και τ' άλλόκατα
η πού τους λείπει πότε περσόπο,
η πού τους λείπει πότε σάδη,
η πού τους λείπει πάντα τ' ζενμα.
η Κι δεια δεγγίζοιν τους άνθεψάσιος,
η και δια μέρεις δὲν ξιπνήσαν πανθενά.

Και δίχως νά ζριστῇ μὲ τοὺς άνθρωπους πού δὲν τὸν καταλαβαίνουν παχάτης τὸ σφυρὶ και άρπαξε τὸ ζιντνά. Κ' έγινε λαλητής — ή ψυχή τοῦ πανηγυριοῦ και της γαρζὸς δ διαβατάς ή ζερφαντης. Μέ λυρική λυγεριά φτερώνει τὸ τραγούδι του καὶ γύρω στὸ τραγούδει του τριγυνούντος μαχεμένος δ παριζαλός δ κόσμος — χορεύ και ζενύχτια, σκωτωμού κι άγκαλιάσματα, ζερχνώματα στὸ κάστρο και στὸ ιλέρτικο δερβένι. Κι δυως πάντα μένει ποιητής.

η Γέρει στῶν παθῶν τὴ λύσσα
η είμαιν ή γελήη έγω
η κεί είμαιν ή πνοή ή καθάρια
η μές τὸν άντεραμό.

η μές της φαντασίας μου τὰ τειράπλετα
η "Ολυμποι και Τάρταρο, δλα ζώεσαι"
η δρως ή ψι Χή μου ενει περέθερα.
η Ως τόσο έχει τους πειρασμούς της ή ποίηση.
Φτανει κάποτε ώς τ' άγρικητο, φτανει κάποτε ώς τη μυστική κλειδωμάτη της ζωῆς πού μάχα δὲν τὴν άνοιγουν ούτε σπαθί. Και σι μιάν δημά τητακά άποκαρούν άναστηκε τὸ γύρτο άπελπισιας άνταρχης ή ζηκανε συντρίμια τὸ ζευρνά του.

Εχνηργεισ αισιόδιμος. Μά έδια θλιψη τὸ περιμένει και δω. Φυνταστηκε τὸ παλάτι τὸ άφρητασ

Ειὰ καὶ πώς συνεργάτης ἡ γυναίκα δὲ γίνεται. Του-
λάχιστον ἡ γυναίκα ποὺ ἔφεουμε μεῖς. Κ' εἶται τὸ
τραγούδι δὲν κατεβαίνει ἀρκετά βαθιά, δὲν παθαίνε-
ται, δὲν ἀδρέχνει, δὲν παρκαλεῖ. Η ἀγάπη δὲν
είναι σκοπός, είναι μέσο για τὸ Γύρτο. Θέλει γ' ἀνε-
θάρη τὴν γυναίκα στὸ ρυθμὸ τῆς σκέψης, νὰ τήνε
χρίσῃ καινούριες πίστης λέρους. Τοῦ κάκου. Η γυ-
ναίκα μένει πάντα τὸ συντηρητικὸ ψυχόρυμα τῆς
φυλῆς. Τήνε ξαφνίζουν εἰ ὄργις τοῦ ἥρωα καὶ τήνε
θειλιάζει κάθις καινούριες ίδεις δικίντυνος. Τὸ βλέ-
πει καὶ πικρίνεται δι γύρτος· καὶ γιατὶ δὲν τόνε κα-
ταλαβαίνει νομίζει πώς πρέπει νὰ είναι κείνη κάτι
δαιμονικό – «ψιύτρα σκλάβη».

Ἐπειτα ἔργουνται αἱ Θύνατος; τῶν Θεῶν καὶ αἱ Θύνατος τῶν Ἀρχαίων.. Ἀνεβάνει δὲ Γύρτος στὸ προπύλαια τῆς ἐπικῆς μούσης καὶ μηδεὶς δεῖγχνει ἀπὸ καὶ τὸ μεγαλόπρεπο πέρασμα τῶν Ὁλύμπων ποὺ ὅλον πεθαίνειν καὶ τῶν ἀρχαίων πιού δὲ θένει νὰ πιστέψουν πώς πεθάνειν. Μή; δεῖγχνει πώ; οἱ θεοὶ δὲν εἶναι παρὰ «γιγαντέματα τῆς πλάνης», δινές μας φαντασίες ποὺ ρίχνουμε πάνω στὸ ἀδεικνύ τὸ τίποτε γιατὶ φοβούμαστε μὴ μηδεὶς ρουρήξῃ τὸ χρόνο Δεὸν ξέρω ἂν εἶναι ὅλως διόλευ δικιολογημένη αὐτὴ τειχὸς θεωρία. Μοῦ φάνεται νὰ ξεχνῷ πώς οἱ Ορητοῖς ἔχουνε κάποια θίμητὴ αἰτιολογία, πώς συντίθουνε λογῆς λογῆς κοινωνικές μορφές — π.χ. τῶν Ἀρκων ἡ ἀριστοχρατικὴ θρησκεία ἔχουμε τὴν ὑπεροχὴν τοῦ δυνατοῦ καὶ τοῦ ὥρχιον ἐνῷ τοῦ χριστιανισμοῦ ἡ νευρικὴ ὑπερχιστησία καὶ ὑποκριτικὴ οὐλοσύνη βγαίνει ἀπὸ τὰς ασσιαλιστικές ἀνιελικρίνεις καὶ τὰς παναθλιες στενοχεραλίες τῷ σιλάδῳ — καὶ μάλιστα τῷ σιλάδῳ ποὺ κακορρομίσαντες στὴ σημιτικὴ Ἀσίᾳ καὶ τὴν πλατανικὴ Ἀθήνα. “Οσο γιὰ τὴ μερρή δὲ γύρτος ἔγει δίκιο. Ἄλλαζουνε καθὼς ἀλλαζούν καὶ οἱ θεοί. Δέν ἔχουνε τίποτε αἰώνιο μέσον τους καὶ ἐς συβολῆς την πλανιότητα στὸ διαβητάρικο — καὶ κάποτε λαχανικά σμένο — πέρασμά τους.

ε' Ο Θάνατος τῶν Ἀργείων εἶναι ποίημα ἡγε-
μῆς φιλοσοφίας. Σέ συνεπάλιρνει ἀπὸ τοὺς πρώτους
στίχους τούς τόσο ζωγράφικούς :

» Καὶ οἱ τριπλὲς εἰ πόρτες οἱ γροσὲς
» Καὶ οἱ χαλκένες πόρτες τείχινε
» Τρίχυμο σὰ νὰ βουγήξει,
» Καὶ χωρὶς κινένα γγίχυμο
» Σάμπτως μαγεμένες διάπλιτες,
» Ἀπὸ μόνες τευς ἀνοίξει.»

Τὰς Πόλης εἰς Πόρτες. Καὶ βγαίνουσα εἰς σοφοῖς
μὲ τὰ ρχέδια τῶν πρεσκυνητάδων καὶ τὰ ταξίδιώ-
τικα ταγήσια — οἱ βυζαντινοὶ σοφοὶ ποὺ φέύγουν ἀπὸ
τὴν Πόλην κρατώντας τῶν ἀγγέλων τὰ βιβλία καὶ
«βχριά σταμνιά» γιομάτεα μὲ τὴ στάχτη τῶν προ-
γέννων».

Κι δ Γύφτος τοὺς ρωτᾷ ποιεῖνς θηταυρούς παιρ-
νουνταί μαζί τους στὴν ξενιτιά. Καὶ καίνοι ἀπολογοῦσιν
ταῖ — τοὺς ἀθένατους καὶ τοὺς Ὀραῖους, τὴν Σοφία
καὶ τὸ Ρυθμό, τὴν Ἀθήνα καὶ τὸν Ὀλυμπο. Διώ-
γμένοι ἀπὸ τὴν πατρίδα τους πάνε σ' ἄλλες χώρες
νὰ ξανχιώσουν τὴν πελία τους δόξα.

Μὰ δὲ Γύρτος ἔχει σκίψει πάνω στοὺς αἰώνες καὶ
ἔχει δὴ πῶς τίποτε ποτὲ δέν ξαναγυρίζει ἀκέριο.
Καὶ φωνάζει μὲ δρυπή λυρικώτατη πῶς ἀδικα ξενί-
τεύουνται καὶ ἀδικα στήνουντε τὰ εἰδώλα γιὰ προσκύ-
νημα ἀνωφέλευτο.

» Μὰ ἡ Ἑλλάς μιὰ, καὶ ἀγύρωστη·
» Πάει καὶ νὰ τὴν κλαίς.»

Καὶ πιὸ βεβίᾳ ἔστικρύζει τὸ μάτι του. Θέλει τοὺς λαοὺς νὰ μορφώνουντες τὴ δικὴ τους ἀτομικότητα καὶ νὰ μὴ χάνουντες τὸν εἰσιτὸ τους μέσα στὴν κον-

τόβλεπη λατρέεις πεθαμένου κόσμου — δυο αθίνατος
κι δυο κι ἀν εῖται ωράταις. Θίλει τις φύτρες λεύτερες
κι ὅχι δούλεις τῶν περασμένων. Κι ἀν εἶναι ἀνάγκη
τοὺς κραζεις νὴ χαλάσσουν τὰ περιττέα.

Μά καίνοι δὲν ἀκεῦνται καὶ φεύγουντες μὲ τὰ καρά
βῖα. Μερικοὶ λένε πώς βοηθήσκει τὴν Ἰταλικὴν Εκ-
νυγίννησην, μὰ δὲν ξέρω ἂν τὸ ἔχαντινον καίνο δέ
θὰ ἤστανε σὲ πιὸ ψηλὴ πιθανή του τελειότητα δι-
δὲν εἶχε ἀφιεντεῖ τὴν Φλωρεντίαν καὶ τὴν Γάλην δια-
μασμές τῶν ἡρακλίων. Κ' εἰμι δὲν καίνους ποὺ προ-
τιμεῦντες τὸν Ηλεουγίνον ἀπὸ τὸ Ρρεχέλο. Θυμεῦμα
κιόλας πόσο βραδὺ μὲ συνέπιαστε αὐτές διαστοχασμέ-
ναι μέσα ποὺ στεκόμαντον στὴν Santa Maria No-

vella μπροστά τούς γενικές τάροι του Πατριάρχη
Ιωανήρ. Nunc me Florentia servat — Έλεγε τοῦ
Βαζαντινοῦ ἡ ἐπιγραφή. Μὴ στὸ πλάνη θυμόρεγ-
γαν τὰ παρέξενα μάτια τῆς Παναγίας τοῦ Cima
hue. Ἡ πρώτη μεγάλη τῆς Φλωρεντίας εἰκόνα —
ζωγραφισμένη κατὰ τὴν βυζαντινὴν παράδοση — βρή-
κε τὴν σωστή της θέση δίπλα στοῦ πατριάρχη τοῦ
ζωγραφένου τὸ κιβώτιον. "Ἄδικα πῆγε καὶ πιθανεῖ κεῖται
Τὴν πατρίδα του δὲν τὴν έτωτε καὶ τῆς Ἱεράλια;
τὴν τίχνην τὴν ἀδιειστρανοῖς κλεψατε; Ιδίες; ποὺς ἔρεψε
κρυμένες μέστη στὸ ράστο τοῦ. Καὶ πωτὲ δὲ οὐτοῦ
συγχωριθῆ καίνο τὸ Nunc me Florentia servat.

Στὸ λόγο ποὺ ὄνοματίζεται: «Γύρω σὲ μιὰ φωτιά» καὶ ποὺ συμπληρώνει τοὺς δύο πρωτότερους εἰμιάν ἀκόμαστη τριλογία, φρινέωνται ἡ βυζαντινὴ θεοκρατία κ' οἱ χριστιανολάζοι παρασθήτες — οι καλόγεροι ποὺ θέντε νὰ κάψουν τοὺς θεοὺς κ' οἱ λογικοὶ Ιουλιανοὶ ποὺ θέντε νὰ ξυναζωντενέψουν τὶς βασιλεύμενες θρησκείες. «Λασιπά κ'» εἰ δύο — γιατί τὸ δίδαιγμα τῆς ιδινῆς θρησκείας δόθηκε στὸν κόστοιο γιὰ κληρονομιά του κ' ἡ ὁμορφιά της δὲν πιθανεῖ δεσμοὶ & στέρεψε ἡ πηγὴ της — λασιπά, γιατί μιὰ πιστηγιὰ ν' ἀδίκηη πρέπει νὰ βατίζεται σὲ φυλὴν νέαν ἢ σὲ πρωτόφαντη κοινωνικὴ ξετυλεῖα. Διὸν ξυναστυλώνουνται τὰ πετμένας εἴδιωλα καὶ δὲν ξυνχύγενῃ ἡ πλοστη στη στοὺς νεοὺς ποὺ ὄρρενται. Καὶ σὰν ξυνχύγεισαν ξυσταὶ πάντα μὲ ἀλλαγένερην μορφή.

Μὰ δὲ Γύρτος ἔχει Βαριεστήται μὲ τὴν μονοτονίαν
τῆς θεϊκῆς ἀλληγορίας που περνοῦσιν στὴν Ι-
στο; Η ξετυλίγοντας συνθέσεις λεπτικής σὰν τὰ μο-
νοκόματα τοῦ Μιτιριοῦ τὸ ἀνάγλυφο. Τὴ δική του
τὴ θρησκεία τὴν βρῆσε πάνω στὴ βουνά τὰ χιονο-
σκεπτασμένα. Κ' εἰ δὲ οἱ του εἰναι ἀνθρώποι ζωντανοί,
καὶ πολεμιστάδες, τὰ παλληκάρια τοῖς ὑγείας καὶ
τῆς λευτερίας. Κ' εἰναι σὰν τὰ μῆδα λέη πώς οἱ κλέ-
φτες κ' εἴ τέρας τωλεῖ στέκουν ἡ μυθικὴ γενιά που
ξανκρτέρωσε τὸν ἡραϊσμὸν τῆς φυλῆς μας καὶ ποὺ Οὐ-
κκταντούσαν ήσαν καὶ αὐτοὶ θεοί σὰν τὸν Odin καὶ
τὸν Ήρακλῆ ἐν πιὰ δὲν εἶται γερμένος δὲ καιρὸς τῆς
μυθικῆς θεογονίας.

Τὸ «Πανηγύρι τῆς Κακλάκης» κι ὁ «Ιδρυτής...
κός» είναι οἱ διεῖ λόγοι: ποὺ μ' ἀρέσουντες καλήτερα.
Ἐδῶ τὸ ἐπικό καὶ τὸ λυρικό στοιχεῖο ἀδερφωμένα
σφιχτὰ μᾶς συνχρπάζουντες σὲ κυρυρές τοῦ λογισμοῦ
καὶ μᾶς θαυμάνουντες μὲ γιγάντισσες εἰκόνες καὶ μᾶς
συνταραζούντες κατάβαθμο μὲ μικρὴ πνοὴ μαζίτρους κάποτε
καὶ κάποτε σὲ φλογισμένου λίβα. Ξενοίγουμε ἀπὸ
δῶ πάνω κάσμους ὀλόκληρους — τοὺς περιασμένους ποὺ
βευλιαζούντες μέσα τηὸν πλεῦτο τῆς ἄμυκρτίας τους
καὶ τοὺς καινούριους ποὺ γλυκογχαράζουντες πάνω στὴν
ἄνυσσο τὴ μελαχρυνὴ. Καὶ δὲν ξέρω τι πιὸ πολὺ νὰ
θυμάσω — τὴ δύναμη τοῦ ποιητῆ ποὺ τόσο μεγαλο-
φύνταστα καὶ πεθητικὰ ξανασταλνεῖ τὴν ψυχὴ καὶ
τὸ χρῶμα καὶ τὴ μυρωδιὰ τοῦ χρμένου κείνου και-

ροῦ, για τὴν μεταίξιν τοῦ σσοφοῦ ποὺ Εστηκώνει τὰς χαραχτηριστικές ίδιες, για τὴν δρμή την ἀτομική που απρώγυνει πρὸς κάποια θέληση νικηφόρα κι ἄγυρα.

Στὸ «Πανηγύρι τῆς Κακοθεσίας» κοντά στοῦ Ρωμανοῦ τὴν Πόλην ἔχουν μαζευτῆ δῶλοι οἱ γύρτοι: γιὰ νὰ γιορτάζουν τὸ τρίμερο πανηγύρι τῆς γυρτουρίας. Κι ὁ ποιητὴς μᾶς ζουγγραφίζει τις διάφορες φυλές μὲ τὶς παρθενίας τους φορεσίες καὶ τὶς πολύτροπες τέχνες. Μᾶς ζουγγραφίζει καὶ τὶς γύρτισσες μὲ τὰ λαγγαρέκα κορμιά καὶ τὰ μάτια που μαυροκαλύπτονται χρεόντας λυγίζοντας ηδονικές γραμμές.

Κι ξέχφυν μέσα στή χλελοή του πανηγυριού ἔρ-
χεται δ' Ἀποκρισάριος; τον Βασιλέα. Καὶ τοὺς λέει
ν' ἀφίσουνε τὴ δικαιούχην ζωή τους καὶ νῦν τοὺς
δώσῃ δὲ Ρήγας τόπο νῦν χτίσουνε τὸ Γυφτόκαστρο
καὶ νῦν, βροῦντα τέλος ίκει μιὰ πατρίδα. Μὰ δὲ Γύ-
φτος-ηγωας σημάνεται νὰ τοῦ ἀποχριθῇ. Κι δὲ λόγος
του εἶναι διοίραμβος τῆς φυλῆς καὶ ξεῖστος ἐγγί τὰ
πάθια της ἀπὸ τὴν πατρίδα της τὴν Ἰντιάνων ὡς
τὴν Ἀρριανή καὶ τὴ Θράκην. Καὶ ξηγῷ πώς οἱ γύ-
φτοι εἶναι τὸ γένος; τὸ μοιρόγγραφο ποὺ Οὐδὲ σκοτώσῃ
τὶς πατρίδας, καῖνος ποὺ συντρίψῃ τὶς ἀλυσοίδες
«οῦτι κι ἂν εἶναι, ἀπὸ δικαίωντια δὲ ἀπὸ σίδερα».

Μὰ κανεὶς δὲν τὸν κατάλαβε ἀπὸ τοὺς ἀδεξόρους του γέρτους. Καὶ μόλις σώπασε ξανάργυρος πολύθοο τὸ πλωηγήρι. Δέν μπορῶ νὰ φρυταστῶ πιὸ παρχαστατικῆ, πιὸ συμμαζεμένη παρχεδολὴ τῆς ἀτανείδητης χριαρρίξ τῶν ἔθνων που δὲν ἀκούν καὶ ποὺ καταρρέονται ἀν τὴ Σαραντούν τὴ φωνὴ τῶν κυθερητῶν καὶ τῶν ἀνοικτούμετρων πραφητῶν

Καὶ νῦν ἔργεται ὁ Προφήτης. "Εργεται καὶ πάσι
στὴν Πόλην, τὴν μαγικὴν χώρα τῆς ἡμερήσιας, στὸν
Τσίρκο τὸν τεράστιο ποὺ χάσκε: γεμάτος εἰδῶλων κι
ἐγαλμάτων, πελατινούς γρυποφόρων κι ὅγλους φω-
νακλαδίκους, Βένετους καὶ Πράσινους, μεγαλεῖο καὶ
ξαδιαντρυπιά. Καὶ φτάνει τὸ μαντάτο πώς πλάκω-
των Ἀγαρηνοί. Ήδε Τσίρκος πάτησεν τὸ χῶμα τῶν
Ἐλλήνων. Μή δὲ γυναικούλης ὁ λαὸς κι δὲ γυροκό-
πος βρειλιάς δὲ θίνε νῦν παρατήσουν τὴν γιορτὴ καὶ
τὴν χρῆσι, δὲ θίνε ν' ἀκούσουν τὴν πολεμικὴν κραυγὴν
ποὺ οηκώνουν οἱ Ἀκρίτες — τὰ στερνὰ παλληκάρια,
παρεργάμενα κι ἀγγειοτάχ, περίγελα ἐνὸς κόσμου πεύ-
σαπισε κι ἐνὸς θύνους ποὺ κάλλια τὸ ἔχει νῦν κατεν-
τήσῃ σκλαβός παρεὶ ν' ἀκολουθήσῃ τοὺς δικούς του
τοὺς ἥρωυς. Καὶ πάνω ἀπὸ τὸ ρίγχον καὶ τὸν ἔχλον
καὶ τὸν Τσίρκο τὸν ἀπέραντο καὶ τὴν χώρα τὴν ἀμαρτ-
τωλὴν ἀκούεται νῦν βογγάζη προφητικὴ φωνὴ τοῦ ἐ-
ργητη. Τὸ κράξιμό του τὸ τραγικό πρωλογῷ τὴν
καταραμένη μετρία τῆς Πόλης καὶ δὲν κλαῖε μονα-
χὰ τὸ χάσιμο τῆς χώρας μὴ διαπερνώντας τὰ μελ-
λούμενα βλέπει τὴν ψυχὴν της νῦν κολυέτει σὲν κλη-
ρονομιά θανατικοῦ καὶ νῦν μολαίνη διάκληρη τὴν ἀ-
κόλουθη ζωὴν τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς.

Δὲ Ουμέδημι: νὰ ἔχω διαβήσει ποτέ μου τίποτε ποὺ νὰ μὲ συγκίνησε τόσο πικρά, τόσο θυμώδικα, τόσο δίκαια σὰν τὰ λόγια κατένα τοῦ πρερήτη. Μ' ἐνα λυρισμὸ βθύλικὸ πλανεύτκι ἡ κατέχω του καὶ δέρνει — καὶ νοιάθει: κανεὶς δῆλη τὴν καταχρόνια καὶ τὴ ντροπὴ τοῦ ξεπεσμοῦ νὰ καίῃ, νὰ μαρτυρῇ, νὰ στηθοκοπιέτκι. «Ἄν τέοια λόγια δὲν μποροῦνε νὰ ξυπνήσουνε τὴ Ρωμιοσύνη καλλικαὶ ν' ἀποκοιμηθῆ γιὰ πάντα, καλλια νὰ εμπιστῇ ὅλότελε τὸ επαναθλιο σκέλεθρό της» ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς μνήμης.

Μά δ γύρτος ξακουσθεῖ τὸ ξετύλιγμα τῆς ζωῆς του. Καὶ βρίσκει πώς ἀπὸ κείνα ποὺ πίστευε τίποτε πιᾶ δὲ μνήσκει ὄφθο, πώς οἱ παλιές ἀξίες (καθὼς θὰ ἐλεγει δὲ Nietzsche) εἶναι κούφο παράλλημα, πώς

ἡ ἀγάπη τίποτε δὲν ἔηγασε, πώς καμιᾶς πατρίδας
ἥθική δὲ βῆκε τὸν ἀλύθεια - καὶ δὲν ἔρει ποὺ ν'
ἀκκουμπήσῃ καὶ δὲν ἔρει πῶς νὰ καταλαβῇ τὸν κό-
σμο καὶ πῶς νὰ θελήσῃ τὸν ἑαυτό του. Καὶ μιὰ μέ-
ρα ποὺ κ' ἡ ἀπελπισία τοῦ φαινότανε δίχως νόημα
βρίσκεται τὸ βιολί του ἀγιού ἐφημέτη.

Ἡ μουσικὴ τοῦ βιολιοῦ του ἔκανε πλάθει τὸν κό-
σμο, συνοργανίζει πάλι τὴν περαλυμένη του Θίληση.
Μιὰν αὐγὴν σιγαλιὴν διασεγγίζει τῆς ψυχῆς του τὰ
μουχλιασμένα σκοτάδια. Ο νοῦς του ἀγνόντεψε τέ-
λος τὴν ἀψηλότερη ἀξία, τὴν ἔννοια τὴν καθηξία καὶ
διονυσιακή, τὴν οὐσιαστική τῆς ζωῆς ὑπόστασην. Πιστώ
του ἀφίνει τὴ διγονωμία καὶ ὄρθιστον ὥντεις γιὰ νὰ
χτίσῃ καὶ νὰ μορχώσῃ μᾶς καινούρια ζωή - διὸ πιὰ
μὲ τὰ παλιὰ σύνεργα καὶ τὶς κληρονομημένες ἴδεες
καθὼς τὸ δυκίμασε στὴν ἀρχή, μὰ μὲ τὴ δική του
μουσικὴ καὶ τὸ δικό του νόμο.

Φυσικὸν νὰ μὴν τὸν καταλαβάνουν τώρα πιὰ
καθόλου εἰς ἀνθρώπους. Τρίγει πάρα πολὺ μπροστά.
Κείνοι μένουντες ἀκόμα σκλαβοί τῆς στεκέμενης ζωῆς
καὶ τοὺς ξαφνίζει τὸ σερκοφάγο τραγούδι του γύ-
φτου. Δὲν μποροῦντες νὰ βγῆντε ἀπὸ τὸν τάφο τῆς συ-
νίθεας καὶ γ' αὐτὸ - εὖν καὶ πάντα - μισοῦντες τὸν
προφύτη ποὺ τοὺς φέρνει τῆς καινούριας ἀξίας τε
Βαγγέλιο. Τὰ παιδιά μόνο, τὰ παιδιά μὲ

» τὰ μεγάλα τους τὰ μάτια
» ποὺ λάντα μέσα τους πλανιέται
» στοχαστικὸν ἔρα μυστικόν»

χαίρουνται τὸ ἀφρούσιμο βιολί του καὶ τὸν ἀκολου-
θοῦντας στὴν ἐρημιά του.

Κι δὲ Γύρτος — δὲν διέσις δὲ ποιητής βίβλια - εὐ-
λογῷ τὴν ἀγάπη τους γιατὶ νοιώθει
» σὰ νὰ τοῦ έστε νε ἀπὸ βάθη
» καὶροῦ μελλόμενο φιλιά,
» μὲ τὰ τρισεύνα παιδιά,
» κ' φυλή».

Ἐδῶ τεῖσιώντες καὶ τὸ δράμα. Ο Γύρτος - στε-
νὸς Ελλήνας γὰρ πλατύς ἀνθρώπος - ἀδράξε πιὰ τὸ
σκοπὸν καὶ στέριστε τὸν κανόνα του.

Νὰ δὲ ποιητής θελει: νὰ μᾶς φανερώσῃ πιὸ φω
τεινὰ τὸ δρόμο ποὺ θὰ πάχῃ. Κ' ἔτοι μᾶς τραβάσει
μαζὶ του στὸ κοιμητήριο τῶν Λίθων νὰ γιορτάσουμε
καὶ μεῖς τὸν Ἀνάστασην τῆς πίστης στὴν ἀξία τῆς
ζωῆς. Γι' αὐτὸ σκύθει ὁ Γύρτος καὶ ἀνοίγει τοὺς με-
γάλους τάφους; κι ἔναντικεν τὸν Ἀγάπη, τὴν πα-
τέρα καὶ τοὺς Θεοὺς. Μὲ δὲν εἶναι πιὰ ἰδίος: γιατὶ
τώρα τοὺς ἔχει κατοχήσει, γιατὶ τοὺς ἔκανε παντά-
νεψε μὲ τὴ δική του γνώση ναὶ δύναμη καὶ τοὺς θρό-
νιας στὰ κορυφούντα τοῦ κοστικοῦ εγίγνεται. Τοὺς ἔκανε θέληση ἀνθρώπων κ' ἐπιστήμην συνειδητού.

Τὸ περαμόθι: τοῦ εἰς Ἀδακρύτευον μᾶς δίγυνε τὴ
Θίληση. Ηλένημα ἡ αἴκιντος καὶ δὲ Ζεχατούστρας θὰ
τὸ τραγουδῆσε. Θὰ ιθεῖται διὰ τὰ παιδιά νὰ τιμη-
θανατεῖται στὰ σκολιά γιὰ νὰ γίνη τῆς ζωῆς τοὺς ἀρχῆς
καὶ ραχούσικαλο. Είναι ἀνάγκη νὰ μιθουνε πῶς
σὰν τὸν Ἀδακρύτο πρέπει καθες Γραμμίδες νὰ σκοτώσῃ
πρῶτα μαννα καὶ πατέρα κι ὅλους τοὺς προγόνους;
ὅλες τὶς πρότυψεις τὶς καὶ ηγονομίες, γιὰ νὰ φτά-
σῃ καὶ ν' ἀξίανθη τὸν Ἀγέλαστη, τὴν ἀταλέντια
βασιλικότητα - πῶς ἡ ἀψιγαδιαστη γενιὰ θὰ σπεριῇ
μόνο ἀπὸ γονεὺς ποὺ καταφένονται τὰ γέλαια καὶ δὲν
καταδέχουνται τὸ δάκρυον

Ο δωδεκάτος; Τόχο, μᾶς παρευτισάζει τὴν ἐπί-
στημονικὴ ἐψη τῆς ἀγελαστῆς ἀλύθειας ποὺ βῆκε
ο γύρτος. Τὸ λαίος μὲ λίγα λόγια:

» Πεῦ εἰν' ἡ Ἀλήθεια, μὴν πλευτὸν ἔσθε
» βεθυντέτα λέγα τάχα.
» τίν πιγή τῆς δὲν τὴν βείσκεις
» μέσα σε, "Ανθρώπε, μονάδα.

» Θὰ τὴ βεῆς πεντεῦ στὸ τείμεσμα
» — ὁ δρόπι βάνας λιτρωτής.—
» τῆς κεχδίδες σου καὶ τεῦ νεῦ σου
» μὲ τὰ πάντα τῆς ζωῆς».

Αὗτὸ μὲν θυμίζει τοῦ Goethe τὰ λόγια: Im
Ganzen, Cuten, Waren resolut zu leben.
Καὶ φάνεται πῶς οἱ σοφοὶ δλοὶ κι δλοὶ οἱ μεγάλοις
ποιηταδες σ' ἔνα τέτοιο συμπέρασμα φτάνουν - πῶς
τὸ αἰνιγμα τῆς ζωῆς δὲν ξεδιαλύνεται γιατὶ αἰνιγμα
δὲν ὑπάρχει - τὸ αἰνιγμα εἶναι κατασκευὴ δική μας
γιατὶ ἐμεῖς γυρεύουμε νὰ βροῦμε αἵτιες ζεχγώντας
πῶς ἡ ἔννοια τῆς αἵτιες εἶναι τῆς λογικῆς μας εἰ-
δωλο κι ὅχι πραγματικότητα - πῶς ἡ μόνη ἀλύθεια
κι διάνοια σκοπὸς τῆς ζωῆς εἶναι νὰ ζεῦμε ἵσσο γί-
νεται πιὸ ζωντανά, πιὸ ἡρακλά, πιὸ δυνατά, πιὸ θε-
ληματικά, πιὸ μεγαλα — κ' ἡ ἐνταση θα μᾶς φέρη
τὴν καλητέρεψη καὶ τ' ἀνέβατρα τῆς φυλῆς, πιὸ
πλατιά συνείδηση καὶ πιὸ ἀψηλούσητη ὄμορφοι.

Σ' ἔνα πρόμαχο ίσως νὰ μὴ συφωνῶ δλως διόλου
μὲ τὸν Ιηλαμῆ Θίλει νὰ σπεώνουμε τὸν τρίτον "Ο-
λυμπο καὶ νὰ βροῦμε καὶ τὸν Ἐπιστήμην μονάχην
Δὲν ἔχει φωτημα πῶς ἡ ἐπιστήμη συγκεντρώνει τὸν
πιὸ σημαντικὸ πλεύτο τῆς ἀνθρώπινης φυλῆς. Ω-
τόπο θερῷ πῶς τοῦ καρποῦ μας ἡ ἀποκλειστικὴ λα-
τρεία γιὰ τὴ Θεά ἐπιστήμην μοιζής εἰς τὸν ὑπερβολικὴ
κ' ίσως νὰ φανερώνῃ καὶ τὸν ξεπερνό - παραδίπος ἡ
τελειωτικό, δὲν ζέω - κάποιων ἰδιότητῶν τοῦ ἀν-
θρώπινου μυαλοῦ. 'Αξίζει, νομίζω, ν' ἀναλύσουμε
αὐτὸ τὸ θέμα.

Διὸ εἶναι τῆς λογικῆς σκέψης οἱ ἐποχές. Κατὰ
τὴν πρώτη περίοδο ἡ ὁμοιότητα μοναχή της συνται-
γίας τὶς ἀνάθογες καὶ συγγενικές ίδεες, κατὰ τὴ
δεύτερην καὶ πιὸ διαφροφερένη δεσμὸς τῆς ἀναλογίας
παρατηρέται καὶ βρίσκεται: μὲ τὴ βιολύθεια τῆς ἐπα-
γωγῆς καὶ τῆς ἀφρίσεως. Καὶ γι' αὐτὸ ὑπάρχουν
διὸ λογῆς μεγαλόνος — καίνοις ποὺ τοῦ ὑπακούουνται τὸ
ἀναλογικὸ δεσμὸς καὶ καίνοις ποὺ τοῦ ὑπακούουνται μό-
νο. Στὴν πρώτη κατηγορία πάντα οἱ φιλόσοφοι κ' ἐπι-
στήμινες, στὴ δεύτερην οἱ ποιηταδες καὶ κριτικοί Θά-
βιζάστανε ίσως κανεὶς νὰ συμπεράνῃ πῶς τ' ἀναλυ-
τικὰ κεφαλιά - ἡ Ἐπιστήμη - ἀντιπροσωπεύουν ἔια
ἀνώτερο ξετύλιγμα τοῦ νοῦ καὶ πῶς καίνοις ποὺ ξα-
γρικοῦνται μόνο τὶς ἀναλογίες δίχως ἀναλυτικὴ προ-
τοματία σταματοῦνται σὲ κατώτερο σκαλί. Μὲ δὲν
εἶναι δλως διόλου ἔτσι. Γιὰ νὰ εἶναι κανεὶς ἀναλυ-
τικὸς πρέπει θεληματικὴ κι εἰπὸ συνύθεις νὰ πε-
ραβλέψῃ πολλοὶς ἀπὸ τὶς ίδιότητες κι ἀπὸ τὰ κα-
θέλκοτα ποὺ βρίσκουνται μέσα στὴν καθεμιὰ ἐντύπω-
σην καὶ ν' ἀδιαφορῇ τοὺς γενικοὺς τύπους καὶ νὰ συγ-
κεντρώῃ τὴν προσοχὴν μόνο σὲ καίνα τὰ χαρχητη-
τικὰ ποὺ εἶναι κοινὰ σὲ διάφορες ξεχωριστές μορ-
φές. Γιὰ νὰ ξεδιακρίνῃ λοιπὸν τὸν ἀναλογικὸν ἀναγκά-
ζεται ν' ἀδιαφορῇ στὸ σύνολο καὶ νὰ περιορίζῃ ἔτσι
τὴ συνέδηση καθειδικῆς ἐντύπωσης. Τὸ ίναντιο εἰ-
καλλιτέγνες καίνοις βαστοῦνται μέσα τους ὑλότητην
καθε τους ἐντύπωσην κι ἀμαρτία μέλεπουν ἀναλογίες τὶς
βλέπουνται σὲν ἀκόρια σύνολα κι ἔχει σὲν ξεχωριστές
γενικότητες. 'Ο σοφὸς συνχρόδεις κ' ἔννοιες καλήτε-
ρα προσοχήν τοῦ προσοχὴν τοῦ πολληροῦ μεταξύ της
προσοχῆς τοῦ πολληροῦ καὶ της λογικῆς της προσοχῆς.

Θεμασμό μου γιὰ τὸ μεγαλόφυχο κάντο ποίημα! Λέ-
ξη δὲν είπα γιὰ τὴ μαυτικὴ τοῦ ρυθμοῦ, γιὰ τὴ
λεύτερη ρώμη τοῦ μέτρου, γιὰ τὴ γλώτσα ποὺ ἀλ-
λαζει γίλιες θωρίες σταλούγα μὲ τὸν ίδεα καὶ τὴν εἰ-
κόνα ποὺ περνά, γερή καὶ πλούσια κι ἀλλοτὲ πάλι
ἀπλὴ καὶ σιγαλή μὲ μιὰ γύρνια δροσερή καὶ διάφα-
νη. Καὶ δὲν είπα τίποτε γιὰ τὴν οἰκονομικὴ μάθη-
ση καὶ τὴν ἀπολλώνια μαντοσένη καὶ τὴν ἀγκαλιά-
στρα συμπαθεικὰ τοῦ ποιητῆ ποὺ ἀγγίζει δλοὶς τὶς
χυροὺς τῆς καρδίας; καὶ ξυπνεῖ δλοὺς τοὺς ἀντίλα-
λους τοῦ νοῦ. Καὶ μὲ τὸν ίδιον τέχνη ποὺ μᾶς ξε-
στηκώνται στὶς καρφὲς τῆς σκέψης μᾶς λέσι καὶ τῆς
φύσης τὶς διαβατάρικες καλούσινες. Τὶ πιὸ γλυκά ἀπὸ
αὐτοὺς τοὺς στίχους:

» καὶ τριγύρω ἀληρὸ τὸ δειλινὸ
» τὴν παιδεύλειν ἀρα κούμε
» σὲ ἀρκεσιά μετεξεδέναι».

Καὶ τώρα κλείνω τὰ μάτια καὶ ξεναβλέπω νὰ
περνῇ μπροστά μου δὲ Δωδεκάλογος τοῦ Γύρτου. Δὲν
ζέρω γιατὶ τὸ πέρατυ τοῦ Γύρτου μέσα στοὺς καί-
ρους καὶ τὰ ἔθνη καὶ τὶς ίδεες μοῦ θυμίζει καπότε
τὶς ἀπλόγραμμες καὶ σοβαρές τοσογογραφίες τοῦ
Giotto καὶ καπότε πάλι τὴ λυρικὴ φλόγη καὶ τὴν
ἀρμονία τῶν εἰλόνων τοῦ Giorgione. Καὶ συλλο-
γίζομαι τὶ παρατείνονται θεράπευτα τῆς Βιντσίας καὶ τῆς
Φλωρεντίας, τὴ σοφία τῆς Εύρωπης, τὴ μελωδικὴ
ψυχὴ τοῦ Βυζαντίου καὶ τῆς Ἀττικῆς τὴ μεντε-
δενίας πείση. Κι ἀργίζω νὰ μισοπεστεύω - τόσο μὲ
θαρπάνει δὲ ποιητής - πῶς καπου τοῦ καπού στὸν δ-
ρίζοντα σιρώνται τὸ ἀλτήθεμα τῆς προφτείας του.

»Ω ψυχὴ ποσοδεσμένη ἀπὸ τὸ κρῖμα!
» καὶ μὴν ἔχοντας πιὸ κάποιο ἄλλο σκαλί
» νὰ κατερευτήσῃς πιὸ βεβιδά
» στὸν Κεκοῦ τὴ σκάλα,-
» γιὰ τ' ἀνέβασμα ξενά ποὺ σὲ κατεῖ
» θὰ εἰστενθῆς νὰ σοῦ φυτεώσουν, ὃ χαρά!
» τὰ φτερά,
» τὰ φτερά, τὰ πεωτικά σου τὰ μεγάλα!»

Karachi 6,8,07.

ΕΡΜΟΝΑΣ

ΑΝΤΙΦΕΓΓΙΣΜΑΤΑ

Toῦ Ισλονα

ΕΡΧΟΜΟΣ